

Федько-халамидник (дуже стисло)

Володимир Винниченко

Федько був справжній розбишака-халамидник. З ним весь час траплялись якісь історії. То шибку розіб'є, то око товаришеві підіб'є. Діти граються, ліплять хатки з піску, Федько раптом візьме та й поваляє — і своє, і чуже. А як хто заплаче, то звалить на землю й питає, чи наживсь на світі. Як той згоджується — відпускає, як ні, то ще й наб'є. Запускають діти змія, то Федько прийде (не криючись, не любив ховатись) та й одбере. Але бувало так, що візьме й оддасть змія, ще й ниток своїх дасть для вірвочки. Батьки його за шкоду лаяли й били. Але й тут він поводить не так, як усі діти: не плаче, не проситься, насупиться й сидить. Батько стане його бити — і не скрикне. Після цього батько вийме з кишені дві чи три копійки й дає йому.

— То тобі за те, а це за те, що правду говориш.

Федько, справді, не любить брехати й товаришів не видає.

А найбільше Федькові доставалося за Толю. Це була дитина тендітна, ніжненька, делікатна. Піде з Федьком, полізе на дерево, обов'язково подряпається, штанці порве. Мати лає, бо боїться, що Толині батьки виженуть їх з будинку і ніде буде жити. Батько б'є й наказує не водитися з благородними дітьми.

А Толі з Федьком і самому цікаво. От іде дощ, грім гримить, лле як із відра. Страшно. Сидить Толя біля вікна, відійти не може. Мати заборонила дивитись, так воно ще цікавіше стало. І раптом бачить Толя, Федько з хлопцями вискакують під дощ. І так їм весело. Бігають, стрибають, дощик закликають, у воді то гвіздок, то підкову знайдуть, регочуться. Вибіг і Толя. Холодно йому, бархатні штанці замочив. А наступного дня Толя хворий, а Федькові хоч би що. Знову б'ють Федька.

Настала весна. Лід пішов річкою. Цікаво подивитись. Приходить Федько, хвастається, що завтра піде на річку. Вже й палицю здоровенну знайшов. Толі теж цікаво. Вранці він приєднується до хлопців, і, замість того щоб іти в школу, вони гуртом попрямували до річки.

А на річці народу — тьма. Крига, як стадо волів, йшла тяжко, напирала одна на одну, тріщала, зчиняла гармидер, потім знову поволі йшла. Хтось із смільчаків застрибував на крижину. Федько, дивлячись на це, замріявся: от би по кризі на той берег перескочити. "Ану, спробуй! — запропонував Толя. — Ти ж хвалився, що будеш їздити на крижинах. Ану!"

Засперечались: якщо Федько зможе, Толик віддасть йому свого перочинного ножика, якщо ні — то Федько йому свого чижики.

І Федько побіг. Стрибнув на крижину, підбіг до краю. Спробував палицею сусідню — угинається, Федько вибрав іншу. То на животі повзе по тонких крижинах, то впирається палицею, перестрибуючи крижані латки. Як комашина, крутиться, щось вигукує, шапкою махає, сміється. Дістався до берега й назад. Ніхто його не лає. Бо хіба ж можна лаяти такого спритного. Всі з захватом дивляться на нього, оточили. Толі

стало заздрісно. Він підійшов до Федька й попросив палицю. Всі здивовано глянули на Толю. Федько спочатку не хотів давати, бо ж Толя не зможе так. Але Толя образився, і Федько віддав.

Так само, як Федько, розбігся Толя й стрибнув на крижину, потім на другу. Але тут насунула купа льоду й одрізала його од берега. Він один залишився серед страшної криги. Стало лячно. Руки похолоділи, весь розм'як. Він уже не знав, що робити, навіть крикнути не міг, тільки стояв і тихенько плавав. А на березі теж не знають, що робити. Щось кричать, побігли за Толиним батьком. І Федько десь зник. Але ось він з'являється із довгою палицею, забиває гвіздок.

— Держись, Только, я зараз буду коло тебе! Держись, не бігай, стій на місці!

Федько зіскочив на Толину крижину. Забрав Толю. Потім перестрибнув на іншу, підсунув її поближче до Толі.

— Тепер переходь сюди!.. Ну, от бачиш... Тепер іди на цей край. Іди сміливо, не бійсь... Ставай тут. Стій, не бійсь. Я піду назад, підштовхну тепер до берега...

Але раптом крижина під Федьком розламалася навпіл. Хлопець зник під водою. Винирнув, ухопився за крижину. Толя забігав. Федько попросив його подати палицю. В цей час крижина підійшла до берега, і Толя, як стріла, вилетів з неї. А ззаду на Федька вже сунула нова крига. Хлопці кинулися до нього, протягнули палицю, щоб ухопився. Але посинілі руки не хотіли слухатись. Тоді йому кинули шворку. Та й за шворку руки не держались. Тоді Федько схопив її зубами, міцно стис і махнув головою на знак згоди.

Як тільки його витягли, він почав бігати. Вода лилась з нього, зуби цокотіли.

— Нічого, не перший раз, я цієї зими три рази на льоду провалювався. Треба тільки бігати.

Але йому не дали побігати. Прибігли Толині й Федькові батьки, дуже люті. Вони потягли дітей додому. Толя все плавав і просився, кричав, що він не винен, що не хотів іти, що його потягли й що то Федько штовхнув його на кригу. Толин батько зупинився. Він запитав у Федька, чи це так, бо знав, що той ніколи не бреше. Толя стояв такий зляканий. Великими, повними страху й тоски очима дивився прямо на Федька, сльози текли йому по очах і зупинялись у куточках рота. І Федько сказав, що то усе він. Толин батько сильно ляснув його по лиці. А Толя в цей час горнувся до матері, яка милувала й жаліла його. А ввечері, коли прийшов з типографії Федьків батько, у хлопця вже був жар. Федька поклали на стільця й били, як слід. Але на цей раз він навіть не скрикнув. Коли батько пустив його, Федько упав на землю й не рушив. Рука його була така гаряча, а лице таке спокійне. Він уже нічого не чув і не бачив.

Через три дні Федько помер. Разів зо два він приходив до пам'яті, питав, чи били Толю, а непритомний все когось просив, комусь грозився і все про щось допитувався у Толі. Коли його ховали, на кладовище йшли хлопці з усіх сусідніх вулиць. Друзі ридали навзрид. Толя ж тихенько виглядав у вікно. Йому було цікаво, як ховають Федька-халамидника. Коли Федькова труна сховалася за рогом вулиці, Толя одійшов од вікна, перекрутився на одній нозі й побіг гратися з чижигом. Цього чижика він сказав Федьковій матері віддати йому, бо він його виграв у Федька.